

Európska únia a kandidátske krajiny na ceste ku globálnej ekonomike

Ladislav Kabát¹

Trinásť európskych krajín (Bulharsko, Cyprus, Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko, Turecko) požiadalo o prijatie do politicko-ekonomického zoskupenia Európskej únie. Žiadosť bola prerokovaná na zasadnutí vrcholných predstaviteľov Únie v decembri 2001 v Laekene a ich rozhodnutím sa desať uchádzačov² (okrem Bulharska, Rumunska a Turecka) dostalo na zoznam kandidátskych krajín. S týmito krajinami Únia intenzívne pracuje na prístupovom procese a jeho realizácia sa predpokladá od 1. januára 2004. Všetky krajiny, ktoré požiadali o členstvo v EU však majú možnosť pričlenenia sa k Únii, ak splnia požadované kritéria. Z tohoto dôvodu je potrebné pri analytických štúdiách o rozšírení EU uvažovať všetkých trinásť krajín ako kandidátov na členstvo v jej zoskupení.

V rámci negociačných procesov sa objavujú nové, doteraz nedostatočne diskutované a riešené problémové okruhy, ktoré môžu vážnym spôsobom ovplyvniť prístupový proces. Medzi nimi je potrebné uviesť zásadné rozdiely medzi EU a kandidátskymi krajinami v nazeraní na rozsah a formy poľnohospodárskej politiky a v súvislosti s tým aj v chápaní citlivej problematiky voľného pohybu pracovnej sily a kapitálu. Vážne obavy o plynulosť a úspešnosť procesu rozšírenia predstavujú aj otázky všeobecnej inštitucionálnej pripravenosti kandidátskych krajín. Ich administratívna štruktúra si vyžaduje zásadné zmeny a predovšetkým zvýšenie významu a rozhodovacej právomoci regionálnych orgánov.

Záveru o podližnostiach a úlohách kandidátskych krajín nie je možné zjednodušovane paušalizovať. Na základe mnohých charakteristík sa ukazuje, že kandidátske krajiny napriek ich pozitívnemu negociačnému napredovaniu predstavujú z rôznych hľadísk a hodnotiacich kritérií pomerne heterogénnu skupinu. Toto tvrdenie je možné podporiť relevantnými štatistickými údajmi za tieto krajiny. Cieľom predmetného príspevku je analýza súboru vybraných makroekonomických a iných sociálno-ekonomických parametrov kandidátskych krajín s dôrazom na postavenie Slovenska v tejto skupine a ich komparáciou so

¹ Prof. Ladislav Kabát, FSEV UK v Bratislave, email : ladislav.kabat@fses.uniba.sk

² Táto skupina krajín sa nazýva Laekenská skupina, alebo skupina "10"

zodpovedajúcimi charakteristikami EU. Podkladové údaje sú čerpané zo štatistických zdrojov Európskej únie (Eurostat)¹, OECD a OSN.

Problematika

Európska únia a jej rozšírenie na východ Európy je napriek zložitosti a zdĺhavosti prístupového procesu realitou. Úvahy o najrôznejších aspektoch a možných dopadoch tohoto procesu sa pozorne študujú nielen z pohľadu EU ako celku, ale aj z pohľadu jednotlivých členských krajín Únie. Podľa mnohých analytikov má tento proces jednoznačne pozitívny charakter a nemožno ho v žiadnych súvislostiach a rovinách diskusie spochybňovať (Brusis a kol 2000²).

K zaujímavým záverom o procese rozširovania a jeho ekonomických dopadoch sa dochádza z úzko regionálneho pohľadu, resp. pohľadu individuálnych členských krajín (Keuschnigg 2001³). Analýza ukazuje tento proces z pohľadu Nemecka, Talianska, Rakúska a Dánska a konkrétne sa zmieňuje o možnom zúžení priestoru Rakúska v prístupe ku štrukturálnym fondom Únie. V zaujímavom pohľade vidí proces rozširovania EU Henderson (2001)⁴, podľa ktorého v hodnotení tohoto procesu v kandidátskych krajinách dominujú politické pozície nad ekonomickým hodnotením zjednocovacieho procesu.

Rozširovanie Únie pozorne sleduje a analyzuje nielen politická scéna, ale je aj predmetom štúdia významných finančných inštitúcií a ich výskumných zložiek. Viaceré z týchto inštitúcií si všímajú, že aj napriek pripravenosti Únie otvoriť svoj priestor pre všetkých žiadateľov o členstvo, niektorí z nich -Rumunsko a Bulharsko- ešte kritéria prístupového procesu (Deutsche Bank Research Unit (2001⁵)). Na možné úskalia rozširovania Európskej únie o nových členov smerom na východ a na niektoré ďalšie osobitosti tohoto procesu upozorňujú Gordon a kol (2001)⁶. Osobitne si všímajú možné problémy kandidátskych krajín v adaptácii regionálneho administratívneho systému, ktorého fungovanie chápu ako jeden zo základných pilierov realizácie sociálno-ekonomickej politiky Únie. Autori zdôrazňujú potrebu urýchleného budovania inštitucionálnej administratívnej bázy v kandidátskych krajinách tak, aby bola v súlade s náročnosťou očakávaných úloh.

Dlhodobou diskutovanou otázkou ostáva miera "zisku" z rozšírenia Únie. Napriek takmer všeobecne akceptovanej pozícii, že sa jedná o win-win situáciu sa ozývajú hlasy, ktoré významne rozdielne odhadujú mieru participácie na budúcom efekte z rozšírenia. Breuss (2001)⁷ napríklad odhaduje, že kandidátske krajiny budú podstatne výraznejšie získať z procesu rozšírenia, než súčasné členské krajiny. Pre Poľsko, Maďarsko a ČR odhaduje možný "zisk" v podobe rastu HDP v najbližšej dekáde na 6-10 percent, zatiaľ čo nárast tohoto istého ukazovateľa v krajinách Únie odhaduje na menej než jedno percento. Podrobné údaje o

ekonomických vzťahoch medzi členskými krajinami Únie a kandidátskymi krajinami, ako aj ich dôležité sociálne charakteristiky uvádza Task Force Enlargement (2001)⁸.

Podľa prvých demografických odhadov, ktoré uvádza Eurostat (2002)⁹ Epre rok 2003 má Európska únia 378.5 milióna obyvateľov, pričom obyvateľstvo eurozóny³ dosahuje asi 305 miliónov a počet obyvateľov 10 prístupujúcich krajín⁴ sa odhaduje na 74.5 milióna obyvateľov.

Je zaujímavé, že počet obyvateľstva EU sa v medziročnom porovnaní zvýšil o 3.6 %, zatiaľčo v prístupujúcich krajinách poklesol o 1.8 %. Tieto výsledky spôsobila znížený prirodzený prírastok obyvateľstva v prístupujúcich krajinách (-1.1 %) ako aj vyššia miera migrácie (+2.7%) do krajín EU. Najvyššiu mieru imigrácie zaznamenávajú Nemecko a Španielsko (po 22% z celkového počtu imigrantov), Taliansko 15 % a UK 10 %. Najvyšší prirodzený rast obyvateľstva dosahuje Írsko s prírastkom 0.71 %, Francúzsko 0.4 % a Holandsko 0.38 %. Trvalý pokles počtu obyvateľov zaznamenáva Nemecko (-0.14 %), Grécko (-0.04 %). Z kandidátskych krajín je najhoršia situácia v Litve (-5.3 %). Migračné vplyvy zatiaľ zasiahli negatívne Českú republiku, kde čistá emigrácia dosahuje až -4.7 %. V prípade Cypru je to však až +4.9%.

Diferenciácia členských a kandidátskych krajín EÚ sa prejavuje v rôznych formách a v rôznej intenzite. Prekonávanie prirodzených vývojových rozdielov bude určite patriť k najdôležitejším úlohám nového spoločensko-politického priestoru Únie a bude si vyžadovať nemalé finančné prostriedky, ale aj ochotu a schopnosť jednotlivých krajín tieto problémy riešiť. Ich podrobnejšie pomenovanie a kvantifikácia je k tomu iba prvým a nevyhnutným krokom.

Materiál a metodika

Perspektívne rozšírenie Európskej únie o súčasné kandidátske krajiny a tri zatiaľ nezaraďené krajiny bude znamenať výrazné zvýšenie veľkosti EU a to tak počtom obyvateľstva ako aj celkovým geografickým priestorom. Budúci členovia EU predstavujú 45 % (Laekenská skupina cca 20 %) jej súčasnej populácie a vstupom týchto krajín do EU by sa jej priestor rozšíril až o 58 %. Ekonomický potenciál kandidátskych krajín, vyjadrený prostredníctvom objemu ich hrubého domáceho produktu je podstatne nižší, než obidva, skôr uvedené faktory a dosahuje približne 7 % (Laekenská skupina cca 4.6 %) súčasného objemu HDP Európskej únie. Podrobnejšie údaje uvádza tabuľka 1.

³ Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko, Taliansko,

⁴ ČR, Cyprus, Estónsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Poľsko, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko,

Tabuľka č. 1. Základné charakteristiky krajín - žiadateľov o členstvo v EU, 2001

	Obyvateľstvo (1000)	Plocha v km ²	HDP v r. 2000 (mld euro)	HDP na obyv. v PPP ¹	HDP na obyv. v % k priemeru EU
Bulharsko	8 191	110 971	13.0	5 400	23.9
Cyprus	755	9 251	9.5	18 500	82.1
Česká rep.	10 278	78 866	55.0	13 500	59.9
Estónsko	1 439	45 227	5.5	8 500	37.7
Litva	2 424	64 589	7.7	6 600	29.3
Lotyšsko	3 699	65 300	12.2	6 600	29.3
Maďarsko	10 043	93 030	49.5	11 700	51.9
Malta	388	316	3.9	11 900	52.8
Poľsko	38 654	312 685	171.0	8 700	38.6
Rumunsko	22 456	238 391	40.0	6 000	26.6
Slovensko	5 399	49 035	20.9	10 800	47.9
Slovinsko	1 988	20 273	19.5	16 100	71.4
Turecko	64 818	769 604	217.4	6 400	28.4
EU	376 455	3 191 000	8 526.0	22 530	100.0

1. PPP – Purchasing power parity – parita kúpnej sily

Výrazné diferencie v ekonomickej úrovni jednotlivých krajín sú evidentné z porovnania relatívnych ukazovateľov o úrovni ich HDP na obyvateľa k tomu istému ukazovateľu za EU. Variačné rozpätie v objeme HDP na obyvateľa pri porovnávaní kandidátskych krajín k priemeru EU sa pohybuje v intervale od 23.9 % v prípade Bulharska po 82.1 % v prípade Cypru. Slovensko sa úrovňou 47.9 % HDP na obyvateľa k priemeru EU nachádza približne v strede zoznamu kandidátskych krajín. Tieto diferencie vyvolávajú permanentné diskusie o možných dôsledkoch zjednocovacieho procesu a používajú sa ako argument tak na strane zástancov ako aj silných a vytrvalých oponentov zjednocovania. Ako ďalšie podporné argumenty pre „euroskeptikov“ slúžia aj viaceré ukazovatele životnej úrovne a kvality života v prístupujúcich a členských krajinách EU, tabuľka č. 2.

Tabuľka č. 2. Vybrané charakteristiky životnej úrovne v kandidátskych krajinách a EU

	Life expectancy at birth (years) 2001*		Infant mortality per 1 000 live births in 2001**	Number of physicians per 100 000 inhabitants, 2000***	Number of hospital beds per 100 000 inhabitants, 2000****
	Men	Women			
Cyprus	75.3	80.4	4.9	248	:
Czech Republic	71.7	78.4	4.0	373	1 093
Estonia	64.7	76.2	8.8	286	683
Hungary	67.1	75.7	8.1	361	839
Latvia	65.2	76.6	11.0	314	855
Lithuania	65.9	77.4	7.9	379	923
Malta	76.1	80.8	4.4	269	544
Poland	70.2	78.4	7.7	220	494
Slovakia	69.1	77.2	6.2	358	1 042
Slovenia	72.1	79.6	4.2	215	541
Acc. countries	70.3	78.1	7.1	324	672
EU 15	75.3	81.4	4.6	375	630

* Hungary, Slovakia, EU15: 2000, Cyprus: 1999

** EU15: 2000 data

*** Cyprus, Hungary, Slovakia, EU15: 1999

**** EU15: 1999, Acc. Countries aggregate excluding Cyprus

: data not available

Z uvedených údajov vyplýva, že iba Cyprus, Malta a Slovinsko dosahujú porovnateľné ukazovatele v očakávanej dĺžke života s priemerom krajín EU a to tak v skupine mužov ako aj žien. Neuspokojivá je aj situácia v ukazovateľoch detskej úmrtnosti kde priemerná úmrtnosť detí v kandidátskych krajinách dosahuje až 154 % úrovne tohoto ukazovateľa za priemer EU.

V oblasti zdravotnej a lekárskej starostlivosti sú zaujímavé ukazovatele o počtoch lekárov na 100 tisíc obyvateľov a o počtoch disponibilných nemocničných lôžok. V tejto skupine ukazovateľov si zasluhuje pozornosť údaj o počte lekárov a počte nemocničných lôžok na Slovensku v porovnaní s týmito údajmi v skupine kandidátskych krajín i v prostredí EU.

Z hľadiska dlhodobých rozvojových cieľov je potrebné venovať pozornosť odvetvovej štruktúre hrubého domáceho produktu. Z tabuľky 3 vidieť, že sektor služieb má v kandidátskych krajinách pomerne širokú variabilitu v generovaní HDP a pohybuje sa od 55 % v ČR po 76 % na Cypre zatiaľ čo priemer EU je 70.5 %. Postavenie priemyslu má podobne široké variačné rozpätie a to od 19 % na Cypre po 40 %, spriemerom 27 % v EU.

Tabuľka 3. Tvorba a štruktúra HDP (2000, 2001)

	GDP		Sectoral breakdown of Gross Value Added in 2001 in %		
	bn euro, 2001	Volume per head* EU15=100 2000**	Agriculture	Industry	Services
Cyprus	10.2	78	3.9	19.5	76.6
Czech Republic	63.3	56	4.2	40.0	55.8
Estonia	6.2	40	5.8	28.7	65.5
Hungary	57.8	51	4.3	32.0	63.7
Latvia	8.5	31	4.7	24.9	70.4
Lithuania	13.4	36	7.1	33.9	59.0
Malta	4.0	:	2.4	27.3	70.4
Poland	196.7	40	3.4	32.9	63.7
Slovakia	22.8	46	4.6	32.7	62.7
Slovenia	20.9	68	3.1	36.8	60.1
Acc. countries	403.9	:	3.9	33.5	62.6
EU 15	8 827.1	100	2.1	27.4	70.5

* Data are expressed in terms of Purchasing Power Standards (PPS), a unit that is independent of any national currency and remove the distortions due to price level differences. The PPS value are derived by using Purchasing Power Parities (PPPs) that are obtained as a weighted average of relative price ratios in respect of a homogeneous basket of goods and services, comparable and representative for each Member State.

** Revised data for 2000 and first results for 2001 will be published soon by Eurostat.

K zaujímavým, ale aj dôležitým ukazovateľom, ktoré predovšetkým v súvislosti so smerovaním zahraničných investícií majú čoraz väčší význam patrí ukazovateľ ceny práce (priemerná hodinová mzda). V tomto porovnaní sa podľa dole uvedenej tabuľky zaraďuje Slovensko medzi krajiny s nižšou než priemernou cenou práce.

	Hourly labour costs* euros, 2000
Cyprus	10.74
Czech Republic	3.90
Estonia	3.03
Hungary	3.83
Latvia	2.42
Lithuania	2.71
Malta	:
Poland	4.48
Slovakia	3.06
Slovenia	8.98
Acc. Countries**	4.21

Mimoriadne obavy a znepokojenie na strane členských krajín Únie vyvoláva sektor poľnohospodárstva. Únia nemá dostatok spoľahlivých informácií o súčasnej a perspektívnej štruktúre a produkčnej sile agrárneho rezortu v kandidátskych krajinách. Obavy vyvoláva možné zvýšenie jeho produkčnej účinnosti čo by ešte viac narušilo napätie medzi ponukou a dopytom na agrárnom trhu Únie a prípadne by mohlo vyvolať ďalšie požiadavky na proexportnú podporu agrokomodít na svetovom trhu. Tieto kroky by taktiež ďalej zhoršili obchodné vzťahy medzi EU a krajinami tretieho sveta.

Veľké obavy Únie vyvoláva vysoký počet pracovníkov viazaný v tomto rezorte, čo môže pri ich ďalšom vytlačaní z rezortu viesť k transferu pracovnej sily na trh práce v krajinách Únie. Všeobecne problematickou kauzou ostáva rozsah a štruktúra poľského poľnohospodárstva, ktoré rozlohou disponibilného pôdneho fondu -takmer 14 % zo súčasnej výmery poľnohospodárskej pôdy EU, ale aj objemom pracovnej sily reprezentuje mimoriadne silnú základňu ďalšieho rastu vo výrove agrokomodít s cieľovým určením na trhy EU. V tabuľke 4 je uvedený produkčný potenciál žiadateľských krajín vzhľadom k ich doterajšej produkčnej úrovni. Uvedené hodnoty potvrdzujú relatívne nízku produkčnú úroveň poľnohospodárstva kandidátskych krajín (v objeme produkcie na jeden hektár poľnohospodárskej pôdy). Veľké a z hľadiska disponibility pôdneho fondu rozhodujúce krajiny -Poľsko, Rumunsko, Bulharsko, ale aj Maďarsko a Česká republika nedosahujú viac než 21-34 percent produkčnej úrovne EU. Vysokú úroveň hektárovej produkcie zaznamenávajú iba malé kandidátske krajiny Cyprus so

194, Malta s 512 a Slovinsko so 136 percentami v porovnaní s priemerom za Európsku úniu. Celková výmera pôdneho fondu týchto krajín však nepresahuje ani pol percenta výmery ornej pôdy EU a v súčasnosti, ale ani perspektívne neznamena významnejšie ovplyvnenie jej trhového prostredia.

Tabuľka 4. Poľnohospodárstvo kandidátskych krajín a EU

Krajina	Poľnohospod.pôda		Poľnohospod.produkcia		Produkčný potenciál	
	v mil ha	% PP EU	mil Euro	% HPP EU	Euro/ha	% k úrovni EU
Bulharsko	5582	4,24	2054	1,23	368	29
Cyprus	134	0,10	329	0,20	2455	193
Česká rep.	4282	3,25	1846	1,10	431	34
Estónsko	1001	0,76	254	0,15	254	20
Litva	2488	1,89	306	0,18	123	10
Lotyšsko	3489	2,65	836	0,50	240	19
Maďarsko	5854	4,45	1913	1,14	327	26
Malta	12	0,01	78	0,05	6500	512
Poľsko	18220	13,84	4965	2,97	273	21
Rumunsko	14811	11,25	4564	2,73	308	24
Slovensko	2444	1,86	560	0,33	229	18
Slovinsko	491	0,37	847	0,51	1725	136
Turecko	41488	31,52	24265	14,51	585	46
EU	131619	100	167197	100	1270	100

Pri podrobnejšom štúdiu agrárnych systémov kandidátskych krajín a krajín-žiadateľov o vstup do EU je však rovnako zrejmé, že už aj malé zvýšenie produkčnej účinnosti agrárnych systémov prvej skupiny krajín by mohlo vážne ohroziť stabilitu agrárneho trhu Únie ako celku. Na druhej strane je však potrebné uviesť, že pretrvávajúce týchto trhov nekonkurenčných systémov spôsobuje systematické zhoršovanie salda ich obchodnej bilancie v oblasti agrárnych a potravinových komodít práve vo vzťahu k EU⁵.

Rozdiely medzi členskými a kandidátskymi krajinami Únie je možné identifikovať aj v mnohých ďalších sociálno-ekonomických oblastiach a nie je úlohou tejto práce ich podrobnejšie analyzovať. Súčasne však treba upozorniť na skutočnosť, že výrazná diferenciácia krajín podľa kritérií sociálneho a ekonomického rastu nie je iba fenoménom kandidátskych krajín a neobjavuje sa iba pri porovnávaní na úrovni krajín. Napriek dlhodobému úsiliu Európskej únie o elimináciu týchto rozdielov pretrvávajú aj v súčasných členských krajinách Európskej únie a môžeme ich prezentovať napríklad prostredníctvom ukazovateľov o tvorbe hrubého domáceho

⁵ Problematika financovania agrárneho sektoru bude diskutovaná a argumentačne podložená podrobnejšie v časti venovanej rozpočtovej politike EÚ.

produktu v parite kúpnej sily a to tak na úrovni krajín, ale hlavne na úrovni nižších správnych jednotiek - regiónov.

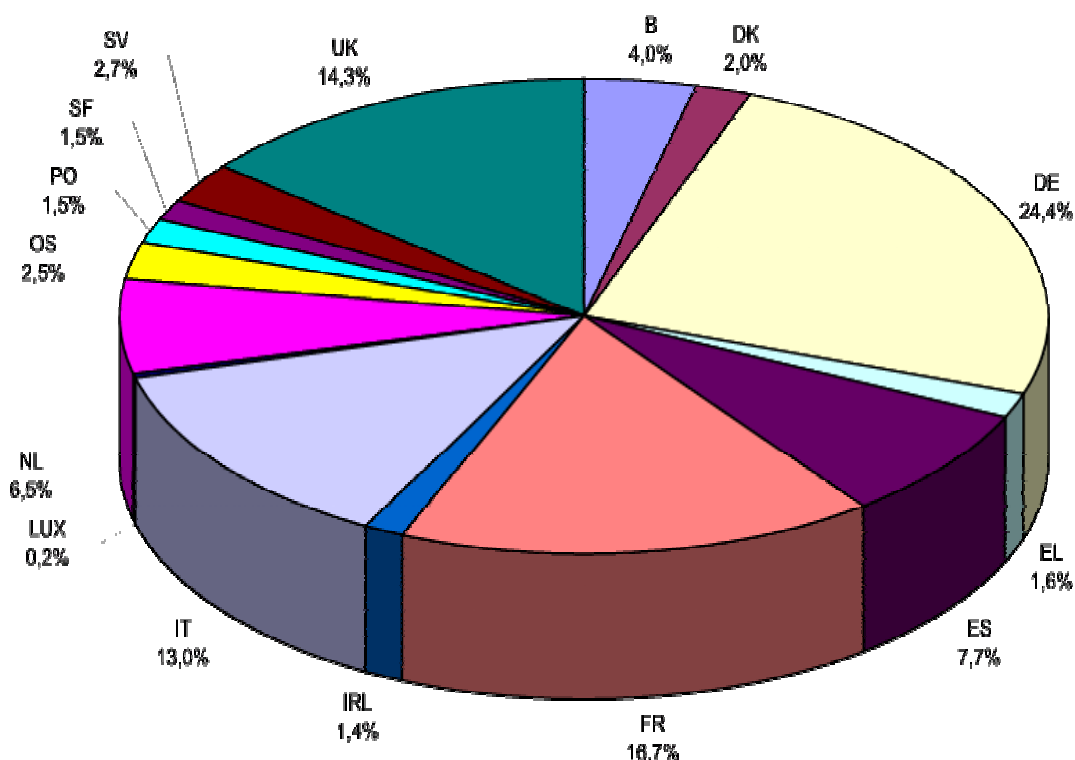
Rozpočet Európskej únie jeho štruktúra, tvorba, rozdelenie a perspektívy vývoja

Rozpočet Európskej Únie

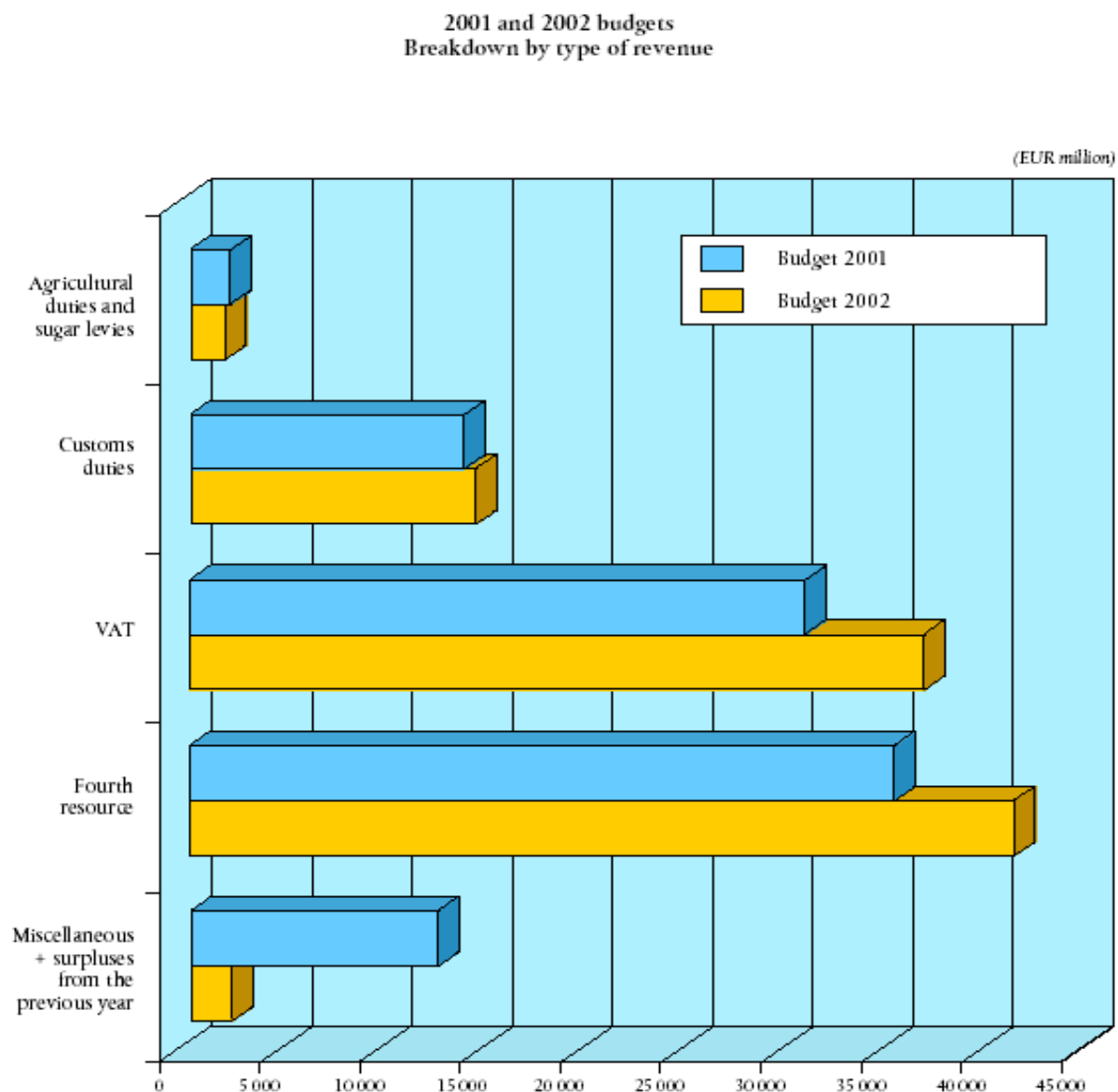
Tvorba rozpočtu

1. Poľnohospodárske dane na dovozy poľnohospodárskych výrobkov z nečlenských štátov.
2. Clo vyplývajúce zo spoločnej colnej tarify na obchodovanie s nečlenskými krajinami
3. Dane z pridanej hodnoty. Pred rokom 2002 odvádzali členské štáty do rozpočtu EU **1 %** z dane z pridanej hodnoty. V roku **2002** sa táto hodnota znížila na **0,75 %** a v roku **2004** klesne na **0.5 %**.
4. Podiel z hrubého domáceho produktu každého členského štátu. Členské krajiny v súčasnosti prispievajú na rozpočet čiastkou, ktorá v súčasnosti predstavuje **1,27%** z HDP jednotlivých členských štátov. Percentuálne rozloženie prispievateľov je na predchádzajúcom grafe.

Financing of the budget by Member state

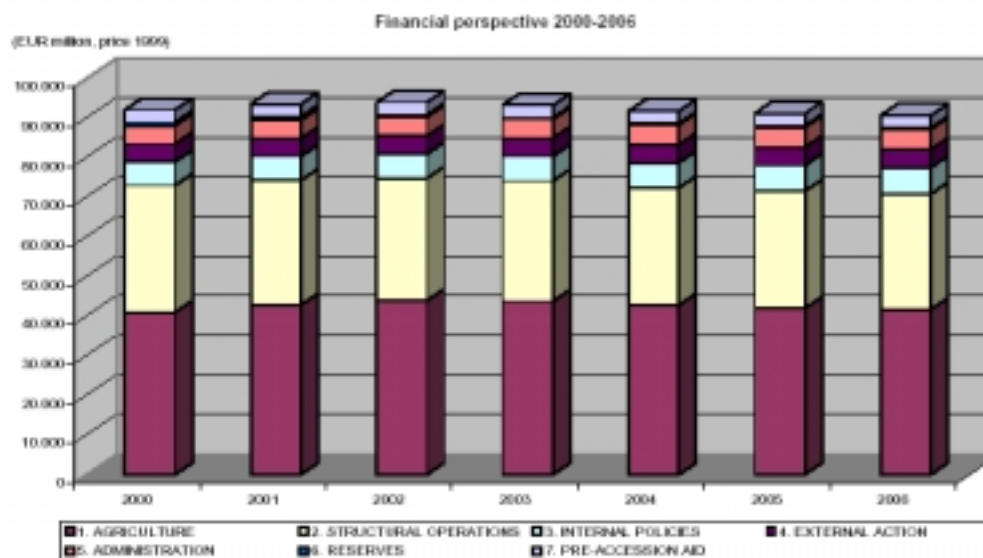
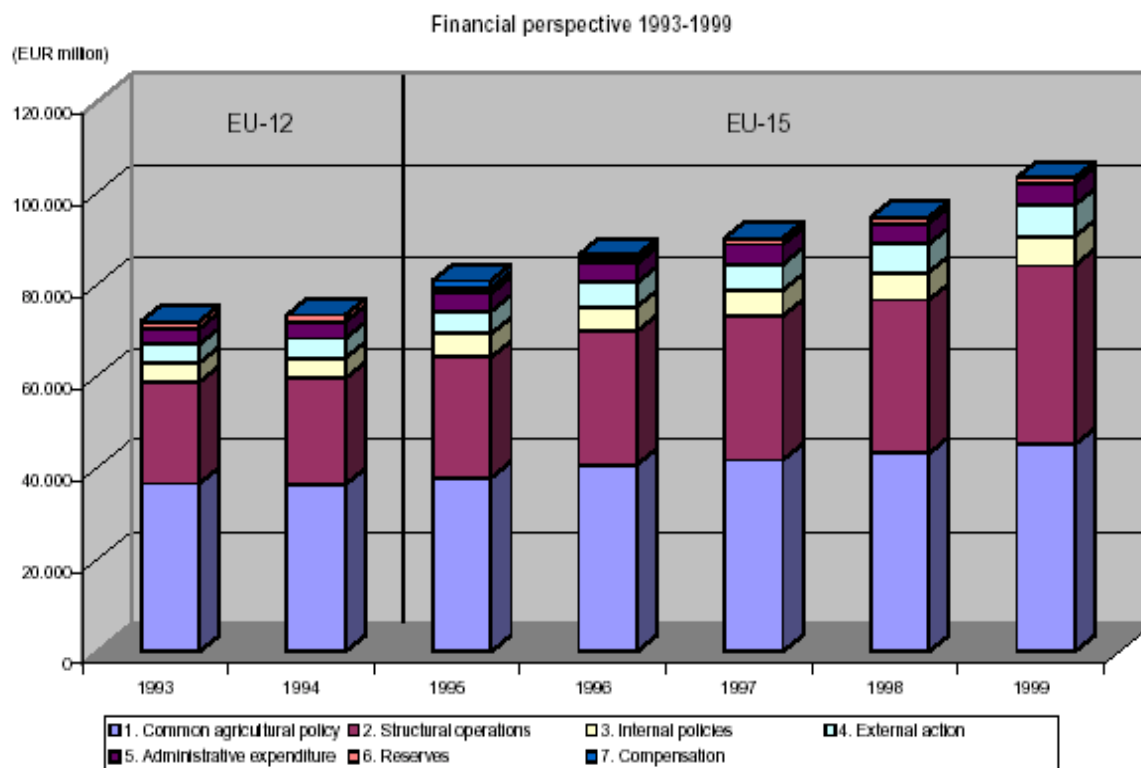
Uvedené skupiny tvoria základné zdroje financovania rozpočtu Európskej únie. K financovaniu však prispievajú aj rôzne pokuty, penále a iné „nestabilné“ príjmy, ktoré tvoria minoritnú časť financovania a na celkovom objeme rozpočtu sa výrazne neprejavujú ako to vidieť aj z nasledovnej tabuľky.

Type of revenue	Budget 2001		Budget 2002	
	EUR million	%	EUR million	%
Agricultural duties and sugar levies	1 967,7	2,1 %	1 703,4	1,8 %
Customs duties	13 632,8	14,5 %	14 189,3	14,8 %
VAT	30 691,4	32,7 %	36 603,9	38,3 %
Fourth resource	35 177,9	37,5 %	41 147,6	43,0 %
Miscellaneous + surpluses from the previous year	12 310,2	13,1 %	2 010,6	2,1 %
Total	93 780,0	100,0	95 654,8	100,0

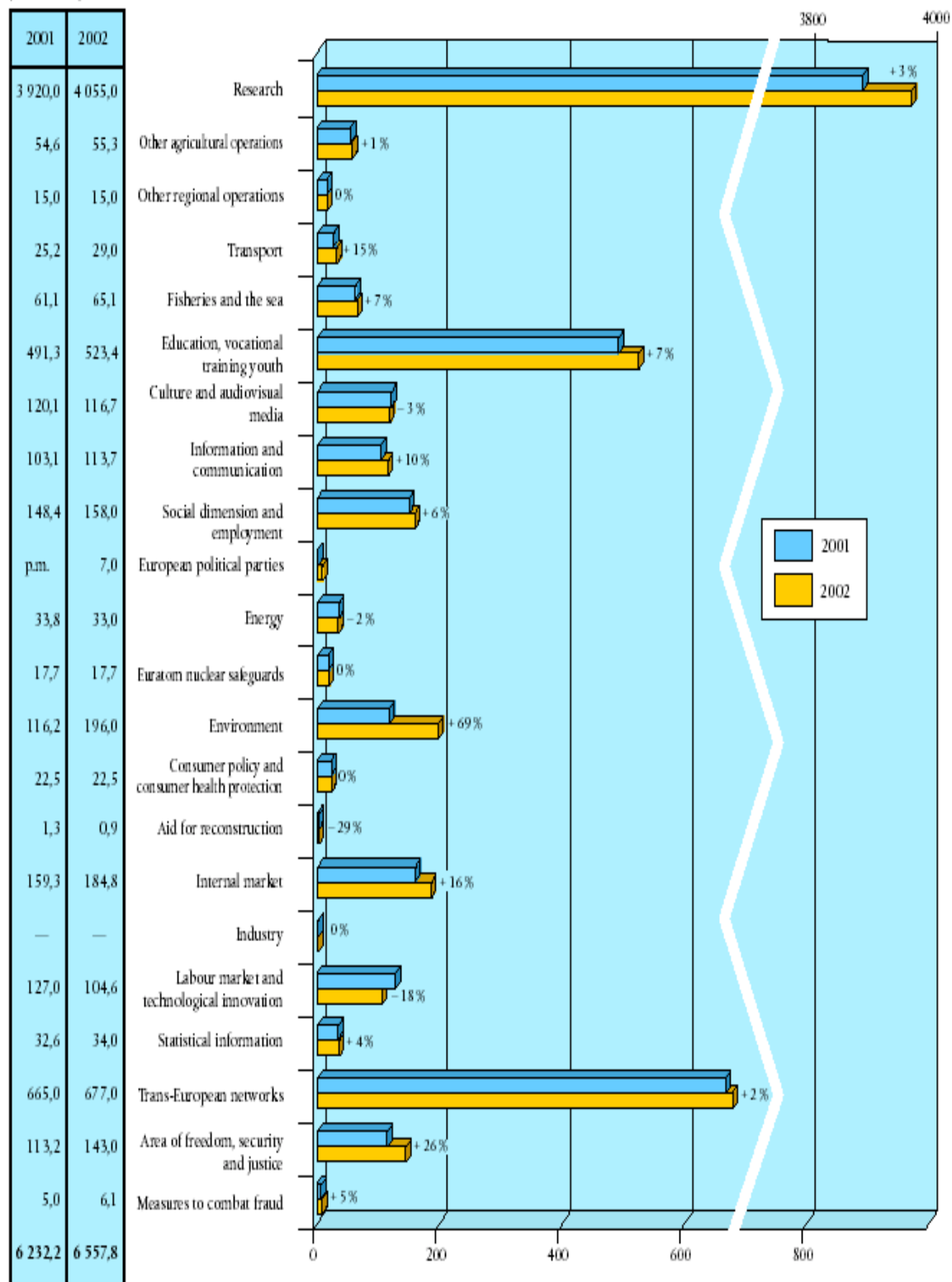
Použitie rozpočtu

Na nasledujúcich dvoch grafoch je znázornená finančná situácia a čerpanie rozpočtu EU za minulé roky ako aj odhad očakávaného vývoja v štruktúre a čerpaní rozpočtu.

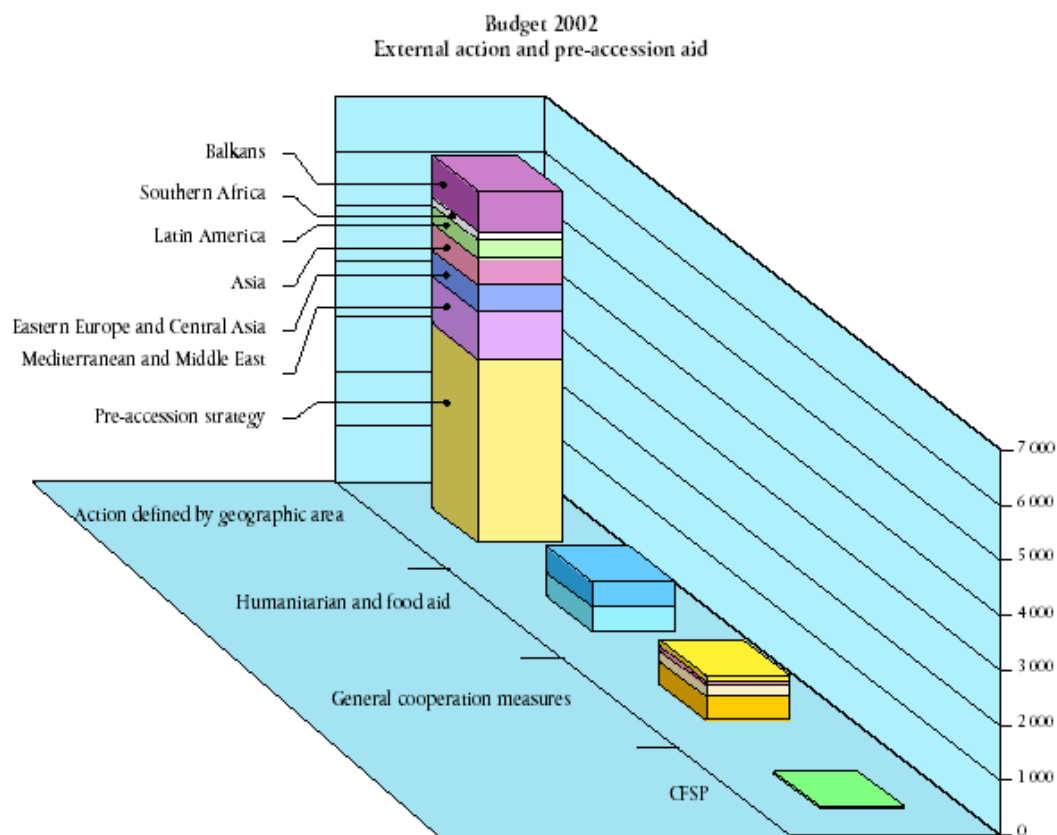

Použitie prostriedkov vnútornými politikami

(EUR million)

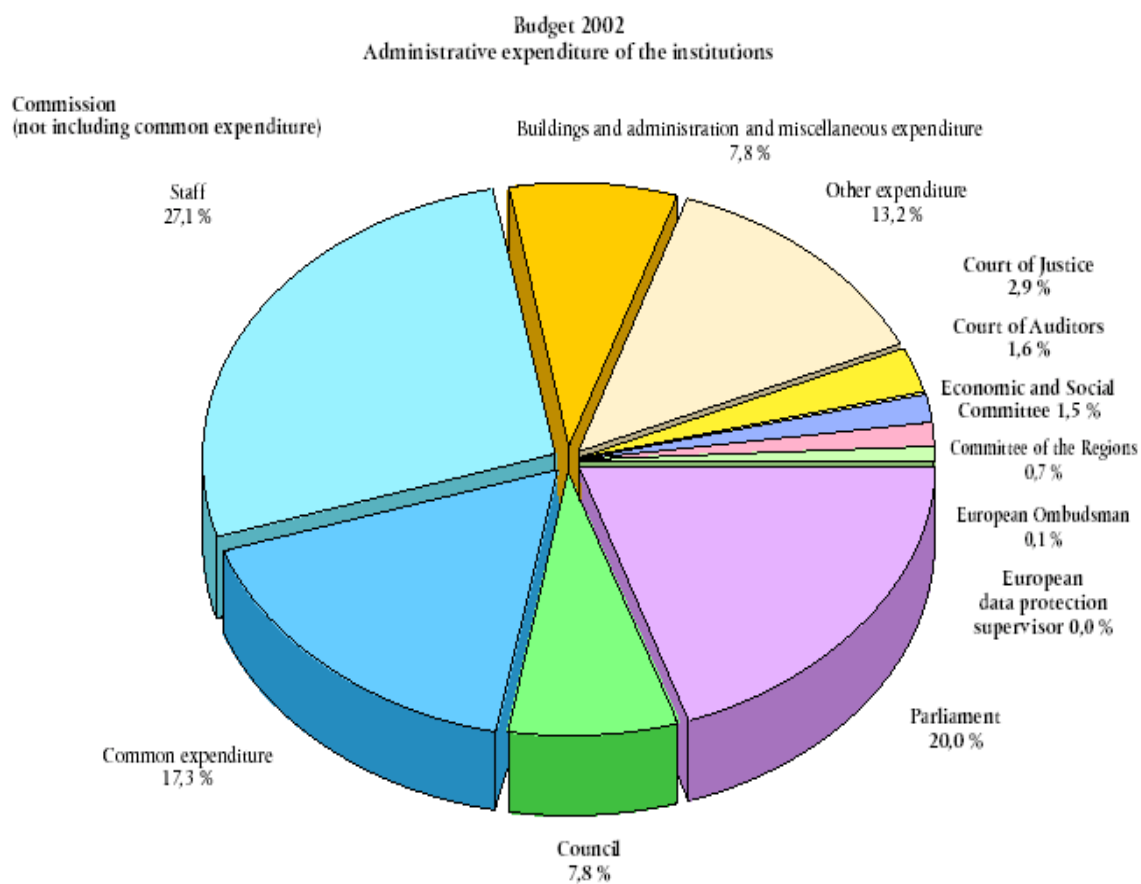
Použitie prostriedkov na externé aktivity

(EUR million)

External action	Amount	%
Action defined by geographical area		
Pre-accession strategy (B7-0)	3 328,0	40,9 %
Pre-accession aid (Mediterranean countries) (B7-0)	21,0	0,2 %
Cooperation with Mediterranean third countries and the Middle East (B7-4)	861,3	10,6 %
Assistance to partner countries in Eastern Europe and Central Asia (B7-5 2)	473,9	5,8 %
Cooperation with Asia (B7-3 0)	488,0	6,0 %
Cooperation with Latin America (B7-3 1)	346,7	4,3 %
Cooperation with southern Africa and South Africa (B7-3 2)	124,8	1,5 %
Cooperation with the Balkans (B7-5 4)	765,0	9,4 %
Food aid and humanitarian aid operations		
Food aid and support operations (B7-2 0)	455,0	5,6 %
Humanitarian aid (B7-2 1)	441,8	5,4 %
General cooperation measures		
Other cooperation measures (B7-6, B7-5 1, B7-5 3)	419,6	5,2 %
International fisheries agreements (B7-8 0)	193,2	2,4 %
External aspects of certain Community policies (B7-8 1 to B7-8 7)	78,7	1,0 %
European initiative for democracy and human rights (B7-7)	104,0	1,3 %
CFSP (Common foreign and security policy) (B8-0)	30,0	0,4 %
Total	8 131,0	100,0 %

Administratívne výdavky

(EUR million)

	Budget 2002 Commitments = Payments	
	Amount	%
Parliament	1 035,0	20,0
Council	401,9	7,8
Commission, of which:	3 387,6	65,4
Common expenditure	896,5	17,3
— Pensions (A-1 9)	688,0	13,3
— European Schools (A-3 2 7)	108,0	2,1
— Publications Office (A-3 4 2)	60,7	1,2
— European Anti-fraud Office (A-3 6)	39,7	0,8
Expenditure relating to persons working with the institution (A-1 0 to A-1 7)	1 403,4	27,1
Buildings, equipment and miscellaneous operating expenditure (A-2)	403,4	7,8
Other expenditure	684,4	13,2
Court of Justice	148,0	2,9
Court of Auditors	84,8	1,6
Economic and Social Committee	78,0	1,5
Committee of the Regions	36,4	0,7
European Ombudsman	3,9	0,1
European Data protection supervisor	1,3	0,0
Total	5 176,8	100,0

Mechanizmus tvorby a prerozdelenia rozpočtových zdrojov EU prešiel vo svojom vývoji viacerými etapami a odrážal charakter a rozsah aktuálnych úloh, ktoré Únia plnila a plní. Euroskeptici a zástancovia voľného trhu neustále poukazujú na zložitosť a administratívnu

náročnosť tohto mechanizmu a volajú po jeho podstatnom zjednodušení a sprieľadnení. Ako však ukazujú ostatné rokovania a závery najvyšších orgánov Unie takéto zmeny sú v blízkej budúcnosti neočakávateľné. Pravidlá tvorby a rozdelenia rozpočtu EU by teda nemali robiť problém ani kandidátskym krajinám a ich zodpovedným orgánom.

Financial perspective 2000-2006

(EUR million; 2000 prices)

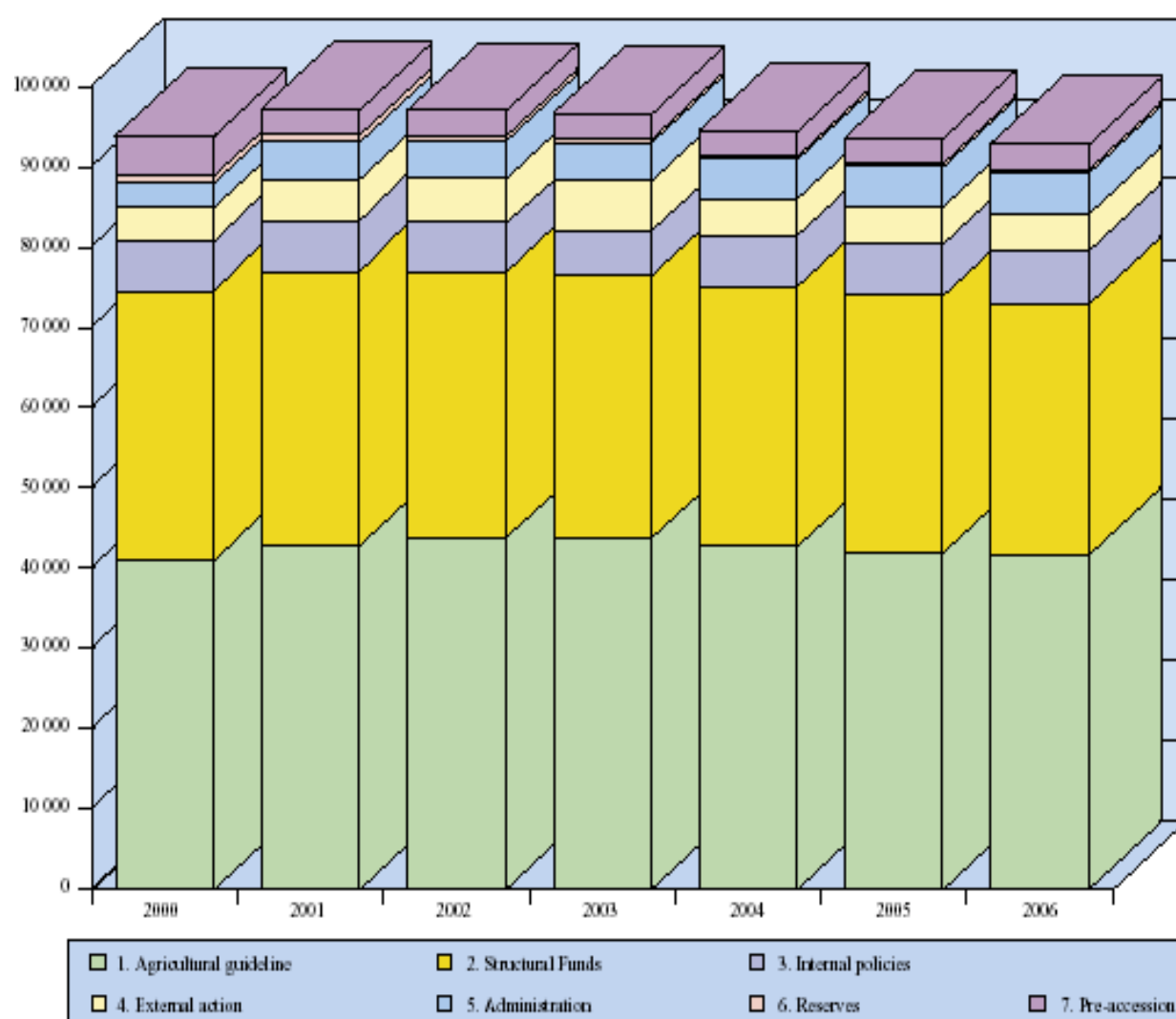
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Appropriations for commitments							
1. Agriculture	41 738	44 530	45 379	45 538	44 488	43 624	43 344
CAP (not including rural development)	37 352	40 035	40 874	41 023	39 962	39 088	38 797
Rural development and accompanying measures	4 386	4 495	4 505	4 515	4 526	4 536	4 547
2. Structural Funds	32 678	32 720	32 106	31 503	30 785	30 785	30 343
Structural Funds	30 019	30 005	29 391	28 788	28 174	28 174	27 737
Cohesion Fund	2 659	2 715	2 715	2 715	2 611	2 611	2 606
3. Internal policies ⁽¹⁾	6 031	6 272	6 386	6 500	6 614	6 729	6 853
4. External action	4 627	4 755	5 019	5 025	5 029	5 035	5 040
5. Administration ⁽²⁾	4 798	4 939 ⁽³⁾	4 880	4 984	5 088	5 192	5 296
6. Reserves	906	916	666	416	416	416	416
Monetary reserve	500	500	250				
Emergency aid reserve	203	208	208	208	208	208	208
Guarantee reserve	203	208	208	208	208	208	208
7. Pre-accession aid	3 174	3 240	3 260	3 260	3 260	3 259	3 259
Agriculture	529	540	540	540	540	540	540
Pre-accession structural instrument	1 058	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080	1 080
Phare (applicant countries)	1 587	1 620	1 620	1 620	1 620	1 620	1 620
Mediterranean pre-accession strategy			20	20	20	19	19
Commitment appropriations – Total	93 952	97 372	97 696	97 226	95 680	95 040	94 551
Payments appropriations – Total	91 482	94 893	97 975	98 671	95 581	93 759	93 197
Appropriations for payments as % of GNP	1,13 %	1,11 %	1,12 %	1,10 %	1,04 %	1,00 %	0,97 %
Available for accession (appropriations for payments)			4 306	6 979	9 247	11 899	14 792
Agriculture			1 665	2 112	2 549	3 048	3 537
Other expenditure			2 641	4 867	6 698	8 851	11 255
ceiling, appropriations for payments	91 482	94 893	102 281	105 650	104 828	105 658	107 989
Ceiling, payments as % of GNP	1,13 %	1,11 %	1,17 %	1,18 %	1,14 %	1,12 %	1,12 %
Margin for unforeseen expenditure	0,14 %	0,16 %	0,10 %	0,09 %	0,13 %	0,15 %	0,15 %
Own resources ceiling	1,27 %	1,27 %	1,27 %	1,27 %	1,27 %	1,27 %	1,27 %

⁽¹⁾ In accordance with Article 2 of Decision No 182/1999/EC of the European Parliament and of the Council and Article 2 of Council Decision 1999/64/Euratom (OJ L 26, 1.2.1999, p. 1 and p. 34, € 11 510 million at current prices is available for research over the period 2000-02

⁽²⁾ The expenditure on pensions included under the ceiling for this heading is calculated net of staff contributions to the relevant scheme, up to a maximum of €1 100 million at 1999 prices for the period 2000-2006

⁽³⁾ Including €163 million in staff contributions to the pension scheme.

Financial perspective 2000-2006

Regionálna politika Európskej únie

Na základe dostupných údajov o tvorbe HDP, tabuľka 3, na úrovni tzv. NUTS-2 regiónov⁶ sa tvorba HDP na obyvateľa v týchto administratívnych celkoch pohybuje v rozpätí od 51 % v prípade francúzskych regiónov Reunion a Guyna, či gréckeho regiónu Iperios až po 242 % v regióne Inner London, kde dosahuje až 242 % priemeru EU. Z celkového počtu euroregiónov NUTS-2 približne 10 % (22) dosahuje viac než 125 % objemu tvorby HDP na obyvateľa, zatiaľ čo 20 % regiónov (46) dosahuje objem HDP na obyvateľa nižší než 75 % EU priemeru. Najvyšší počet euroregiónov s tvorbou HDP na obyvateľa pod úrovňou 75 % sa nachádza v Grécku (10 z celkového počtu 13), Portugalsku (6 zo 7), Španielsku (7 z 18) a Taliansku (5 z 20). Prehľad 10 euroregiónov krajín EU s najvyšším a najnižším objemom tvorby HDP na obyvateľa je uvedený v tabuľke č. 5.

Údaje o tvorbe HDP na regionálnej úrovni je potrebné zvažovať veľmi opatrne, pretože neregistrujú miesto pobytu ekonomicky aktívneho obyvateľstva a môžu viesť k nadhodnocovaniu ekonomického potenciálu metropolitných, resp. priemyselných oblastí v porovnaní s rezidentnými miestami, resp. miestami trvalého pobytu ekonomicky neaktívneho, ale dôchodkovo aj výdavkovo dôležitých kategórií obyvateľstva (deti, dôchodcovia).

Tab. č. 5. Regionálny HDP na obyvateľa v regiónoch EU v roku 1999
(v PPPS, EU-15 = 100)

Regióny s najvyšším objemom HDP na obyvateľa			Regióny s najnižším objemom HDP na obyvateľa		
		%			%
1	Inner London (UK)	242	1	Réunion (F)	51
2	Brussels-Capital (B)	217	2	Ipeiros (Gr)	51
3	Luxembourg (L)	186	3	Guyane (F)	51
4	Hamburg (D)	183	4	Extremadura (Šp)	52
5	Île de France (F)	154	5	Açores (P)	53
6	Oberbayern (N)	151	6	Dytiki Ellada (Gr)	53
7	Wien (R)	150	7	Peloponnisos (Gr)	55
8	Darmstadt (N)	147	8	Anatoliki Makedonia, Thraki (Gr)	56
9	Utrecht (Hol)	146	9	Guadeloupe (F)	56
10	Bremen (N)	142	10	Centro (P)	57

Ekonomické diferencie v tvorbe HDP na obyvateľa medzi kandidátskymi krajinami a priemerom EU, ktoré sme prezentovali v tabuľke 1 sa ešte výraznejšie prejavujú pri ich

⁶ NUTS predstavuje súčasne uplatňované administratívne členenie v krajinách EU. Úroveň NUTS-2 v súčasnosti predstavuje 211 regiónov (Nemecko 40, Francúzsko 26, Taliansko 20, UK 37, Španielsko 18, Grécko 13, Holansko 12, Rakúsko 9, Švédsko 8, Portugalsko 7, Fínsko 6, Dánsko 1, Luxembursko 1).

regionálnej komparácii. Podľa dostupných údajov iba 1 región na teritóriu kandidátskych krajín -Praha- dosahuje objem HDP na obyvateľa vyšší než je priemer tohoto ukazovateľa za EU. Celkove iba 4 regióny v kandidátskych krajinách (Praha, Bratislava, Cyprus, Kozep-Magyarország) dosahujú vyšší objem HDP na obyvateľa než je 75 % priemeru EU. Prehľad o regiónoch s najvyššou a najnižšou tvorbou HDP na obyvateľa v kandidátskych krajinách je uvedený v tabuľke č. 6.

Tab. č. 6. Regionálny HDP na obyvateľa v regiónoch kandidátskych krajín v roku 1999
(v PPPS, EU-15 = 100)

Regióny s najvyšším objemom HDP na obyvateľa			%	Regióny s najnižším objemom HDP na obyvateľa			%
1	Praha (ČR)		124	1	Nord-Est (Rum)		18
2	Bratislavský (SR)		95	2	Sud (Rum)		21
3	Cyprus		85	3	Sud-Vest (Rum)		22
4	Közép-Magyarország (Ma)		75	4	Nord-Vest (Rum)		22
5	Slovenia		68	5	Severen Tsentralen (Bul)		23
6	Mazowieckie (Pl)		58	6	Severozapaden (Bul)		23
7	Nyugat-Dunántúl (Ma)		57	7	Yuzhen Tsentralen (Bul)		23
8	Malta		55	8	Severoiztochen (Bul)		24
9	Jihozápad (CR)		54	9	Sud-Est (Rum)		24
10	Jihovýchod (CR)		51	10	Centru (Rum)		26

Z dostupných informácií je možné odvodiť aj závery o tom, že výrazná ekonomická diferenciácia nie je iba sprievodnou charakteristikou komparácie krajín, ale jednoznačne sa manifestuje aj medzi regiónmi vo vnútri krajín. Tieto diferencie sú najvýraznejšie v prípade ČR. Úroveň HDP na obyvateľa v Prahe je 2.6 krát vyššia než je úroveň tohoto ukazovateľa v Stredomoravskom regióne. V prípade stredoslovenského regiónu⁷ je objem HDP na obyvateľa 2.4 krát nižší než je jeho úroveň v regióne Bratislava. K závažným zisteniam patrí skutočnosť, že v 9 regiónoch kandidátskych krajín (Rumunsko 5, Bulharsko 4) úroveň HDP na obyvateľa dosahuje menej než 25 % úrovne EU. (Údaje potrebné k takémuto hodnoteniu nie sú dostupné pre Turecko.) Kompletne informácie o tvorbe HDP na regionálnej úrovni NUTS-2 v krajinách Európskej únie a vo vybraných regiónoch kandidátskych krajín sú uvedené v tabuľke 5. Vysoká ekonomická diferenciácia členských a kandidátskych krajín je v centre pozornosti orgánov EU a pre jej riešenie sú vyhradené pomerne veľké finančné prostriedky ako aj iné formy technickej pomoci. Ako príklad možno uviesť finančné

⁷ Pre štatistickom spracovaní údajov o tvorbe HDP na úroveň NUTS-2 bolo použité v prípade Slovenska takéto administratívne členenie

prostriedky alokované do kandidátskych krajín prostredníctvom štrukturálnych fondov EU ISPA a SAPARD.

Pri štatistickej analýze⁸ ukazovateľov objemu HDP na úrovni regionálnych celkov v rámci členských i kandidátskych krajín EU sa potvrdilo ich očakávané lognormálne rozdelenie, tabuľka 7. Štatistiky preukazné rozdiely v charaktere distribučných funkcií sa dokázali medzi distribučnými funkciami súborov EU 1997-99 a CC 1997-99, EU 1999 a CC 1999. Rozdiely medzi charakterom distribučných funkcií súborov EU 1997-99 a EU 1999 a CC 1997-99 a CC 1999 neboli štatisticky významné. Na grafoch 1-3 v prílohe, uvádzame predmetné ilustrácie. Pri hodnotení rozptylu sledovaných súborov sa so spoľahlivosťou 95% zamietla hypotéza o ich zhode pre dvojice súborov EU 1997-99, CC 1997-99 a EU 1999, CC 1999.

Tabuľka č. 7 Výsledky štatistického hodnotenia

		EU-1997-99	EU-1999	CC-1997-99	CC-1999
Typ rozdelenia	Lognormálne	+	+	+	+
Rozdiel v charaktere distribučných funkcií	EU-1997-99	-----	Nepreukazný	Preukazný	-----
	EU 1999	Nepreukazný	-----	-----	Preukazný
	CC-1997-99	Preukazný	Nepreukazný	-----	Nepreukazný
	CC-1999	-----	Preukazný	Nepreukazný	-----
Rozdiel v rozptyloch	EU-1997-99	-----	-----	Preukazný	-----
	EU-1999	-----	-----	-----	Preukazný
Rozdiel v priemeroch	EU-1997-99	-----	Nepreukazný	Nepreukazný	-----
	EU-1999	Nepreukazný	-----	Preukazný	-----

Na základe údajov o pretrvávajúcich rozdieloch v ekonomickej úrovni euroregiónov v členských krajinách EU možno usudzovať, že eliminácia týchto rozdielov predstavuje mimoriadne zložitú a dlhodobú úlohu a pri jej riešení sa prejavia nielen ekonomické faktory, ale aj ďalšie sociálno-ekonomické a demografické charakteristiky. Spomedzi nich je potrebné

⁸ Programový produkt SAS

uviesť tak pozitívne ako aj negatívne faktory, charakterizujúce súčasnú demografickú štruktúru kandidátskych krajín, tabuľka č. 8.

Tabuľka č. 8. Demografické parametre kandidátskych krajín

/2001/

	Obyvateľstvo pod 15 rokov V (%)	Natalita⁹	Mortalita¹⁰	Čistý populačný prírastok na 1000 obyvateľov	Fertilita¹¹
Bulharsko	15.9	8.8	13.6	-4.8	1.2
Cyprus	23.2	12.8	7.6	4.4	1.8
Česká rep.	16.6	8.7	10.7	-1.1	1.1
Estónsko	18.0	8.7	12.8	-4.4	1.2
Litva	19.8	9.8	10.8	-0.6	1.4
Lotyšsko	17.8	8.0	13.5	-6.3	1.2
Maďarsko	17.1	9.4	14.2	-4.8	1.3
Malta	20.4	11.1	8.0	4.9	1.7
Poľsko	19.6	9.9	9.9	-0.3	1.4
Rumunsko	18.5	10.4	11.8	-1.5	1.3
Slovensko	19.8	10.4	9.7	1.0	1.3
Slovinsko	16.1	8.8	9.5	4.8	1.2
Turecko	30.5	21.6	6.8	14.8	2.5
EU	16.9	10.6	9.9	2.6	1.4

K pozitívnym demografickým faktorom na strane kandidátskych krajín možno jednoznačne zaradiť všeobecne vyššie (až na Bulharsko, ČR a Slovinsko) zastúpenie obyvateľstva nižších vekových kategórií – do 15 rokov. Ďalšie relevantné parametre, ovplyvňujúce populačnú dynamiku – natalita, mortalita, a fertilita sa v oboch skupinách významne nelíšia. Relatívne vysoký čistý populačný prírastok obyvateľstva v EU je spôsobený predovšetkým zvyšujúcim sa počtom obyvateľstva vo vysokých vekových kategóriách a následne sa zvyšujúcim priemerným vekom obyvateľstva.

Dynamicky sa meniaci obraz demografickej situácie v európskom priestore je možné vidieť z porovnania údajov tabuliek 8 a 9.

K negatívnym charakteristikám kandidátskych krajín je možné zaradiť využitie pracovnej sily. Vo väčšine krajín sa zaznamenáva pomerne vysoká miera nezamestnanosti. Ako vidieť z tabuľky 10 miera nezamestnanosti sa pohybuje v rozpätí od 5% na Cypre po 22 % v Rumunsku.

⁹ Počet novorodencov na 1000 obyvateľov

¹⁰ Počet úmrtí na 1000 obyvateľov

¹¹ Počet detí pripadajúcich na jednu ženu

**Tabuľka č. 9 Odhad počtu obyvateľov EU a kandidátskych krajín
(2003)**

	Population 1.1.2002, thousands	Live births per 1 000 inhabitants	Deaths per 1 000 inhabitants	Natural increase per 1 000 inhabitants	Net migration** per 1 000 inhabitants	Total increase per 1 000 inhabitants	Population 1.1.2003, thousands
EU-15	377 128	10.6	9.7	0.8	2.7	3.6	378 471
Euro zone	303 923	10.4	9.6	0.8	2.9	3.7	305 053
Belgium	10 310	11.0	10.4	0.6	2.9	3.5	10 346
Denmark	5 368	11.9	10.9	1.0	2.6	3.6	5 388
Germany	82 440	8.8	10.2	-1.4	2.8	1.4	82 555
Greece	10 988	9.0	9.4	-0.4	3.2	2.8	11 018
Spain	40 409	10.4	9.2	1.2	5.6	6.8	40 683
France	59 341	12.9	8.9	4.0	1.0	5.0	59 637
Ireland	3 883	14.8	7.7	7.1	5.1	12.2	3 931
Italy	56 332	9.6	9.9	-0.3	2.7	2.3	56 464
Luxembourg	444	11.9	8.3	3.6	6.7	10.3	449
Netherlands	16 105	12.5	8.8	3.8	1.8	5.5	16 195
Austria	8 139	9.6	9.2	0.4	2.1	2.5	8 159
Portugal	10 336	10.7	10.4	0.3	6.7	7.0	10 409
Finland	5 195	10.6	9.4	1.3	1.1	2.4	5 207
Sweden	8 909	10.6	10.6	0.0	3.7	3.7	8 943
United Kingdom	58 928	11.2	10.2	0.9	1.8	2.7	59 088
Iceland	287	14.2	6.4	7.7	-1.3	6.4	288
Liechtenstein	34	11.9	5.9	5.9	5.9	11.9	34
Norway	4 524	11.9	9.7	2.2	4.8	7.0	4 556
EEA	381 973	10.6	9.7	0.9	2.7	3.6	383 349
Switzerland	7 261	9.7	8.3	1.4	6.2	7.5	7 316
Acceding Countries	74 670	9.1	10.3	-1.1	-0.7	-1.8	74 534
Cyprus*	706	10.8	6.4	4.4	4.9	9.3	712
Czech Republic	10 206	9.0	10.5	-1.5	-4.7	-6.1	10 144
Estonia	1 361	9.7	13.6	-3.9	-0.7	-4.6	1 355
Hungary	10 175	9.5	13.0	-3.6	1.6	-1.9	10 155
Latvia	2 346	8.5	13.8	-5.3	-2.0	-7.3	2 329
Lithuania	3 476	8.7	11.8	-3.1	-1.5	-4.6	3 460
Malta	395	9.6	7.7	1.9	2.3	4.2	396
Poland	38 633	9.1	9.2	-0.2	-0.5	-0.6	38 609
Slovakia	5 379	9.3	9.6	-0.3	0.1	-0.2	5 378
Slovenia	1 994	8.7	9.1	-0.4	1.5	1.1	1 996
Bulgaria	7 845	8.3	13.9	-5.6	-	-5.6	7 801
Romania	22 392	9.3	12.0	-2.8	0.0	-2.8	22 330

* Government controlled area

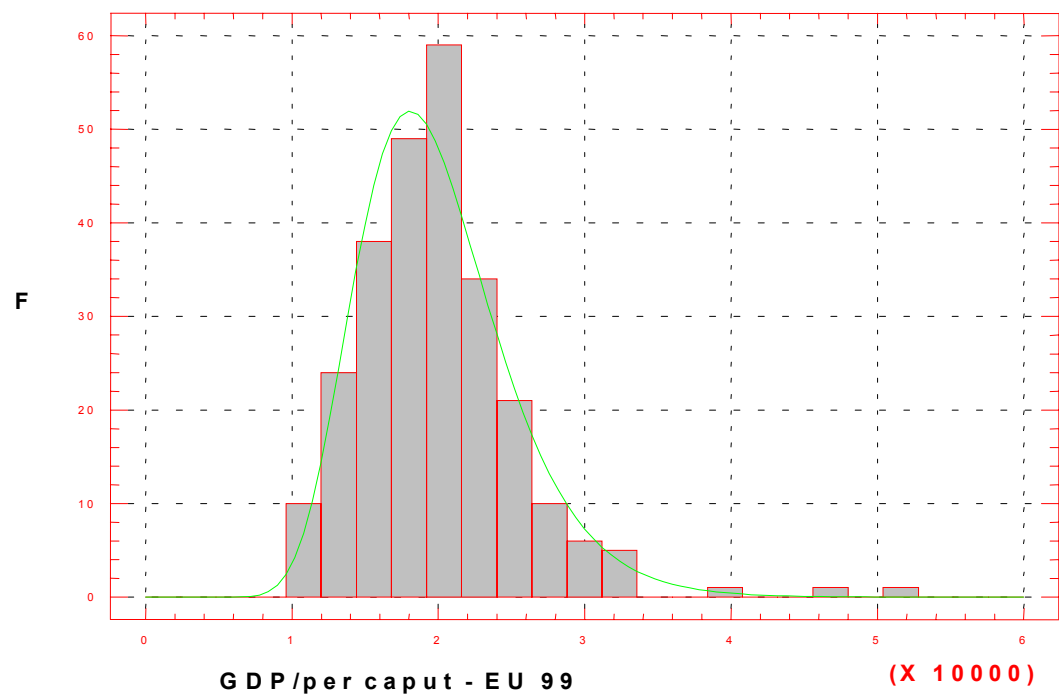
** Including corrections due to population censuses, register counts, etc, which cannot be classified as births, deaths or migrations.

Výrazné odlišnosti vidieť aj v štruktúre a sektorovom rozložení pracovnej sily. Zatiaľčo v krajinách EU je podiel poľnohospodárstva, lesníctva a rybárstva na celkovej pracovnej sile približne 4.3 %, v kandidátskych krajinách sa tento podiel (s výnimkou Malty) podstatne vyšší a pohybuje sa v rozpätí od 5 % v Českej republike po viac než 40 % v Rumunsku.

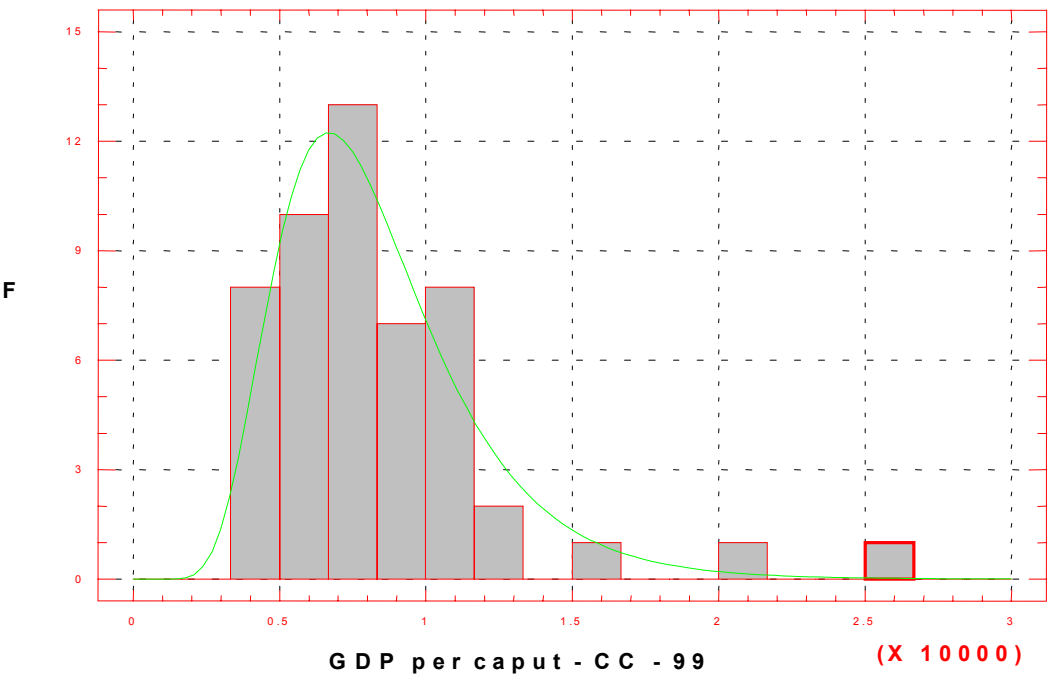
Tabuľka č. 10. Nezamestnanosť a štruktúra využitia pracovnej sily

	Miera nezam.	Miera nezam. Pracovníkov do 25 rokov	Miera zamestn.	Zamestnanosť žien	Odvetvové členenie pracovnej sily		
					Poľnohospo Dárstvo	Priemysel a stavebníctvo	Služby
Bulharsko	16.2	33.3	40.8	36.8	9.0	34.2	56.7
Cyprus	4.9	10.5	67.3	52.8	9.2	21.0	69.8
Česká rep.	8.8	17.0	55.5	46.7	5.2	39.9	54.8
Estónsko	13.2	23.7	52.3	46.6	7.0	34.7	58.3
Litva	15.6	27.5	55.3	49.9	18.4	27.4	54.2
Lotyšsko	14.2	21.4	50.2	43.3	14.4	26.8	58.7
Maďarsko	6.6	12.3	45.9	38.9	6.5	33.8	59.8
Malta	6.5	11.2	44.7	25.4	1.7	33.0	65.2
Poľsko	16.3	35.7	49.6	42.9	18.7	31.1	50.3
Rumunsko	7.0	17.8	60.9	55.4	45.2	25.8	29.0
Slovensko	19.1	36.9	49.7	43.4	6.9	37.3	55.8
Slovinsko	6.9	16.4	53.6	47.6	9.6	37.7	52.7
Turecko	6.6	13.2	48.9	24.3	34.9	24.6	40.5
EU	8.2	16.2	62.3	52.8	4.3	28.9	66.8

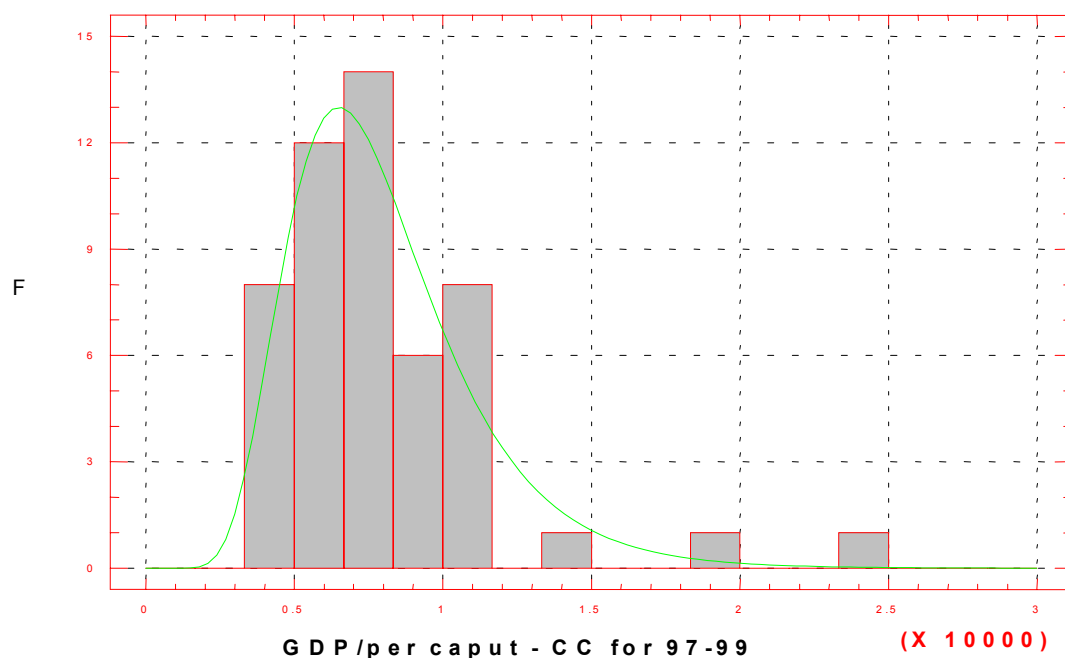
Graf 1. Frequency Histogram - GDP per caput - EU countries 99

Graf 2. Frequency Histogram - GDP per caput-Candidate countries 99

Graf 3. Frequency Histogram - GDP per caput - CC 97-99

Literatúra

1. Statistical Yearbook 2001 on candidate and South East European countries, Data 1995-1999, Eurostat, 2001
- ² Brusis, M., Emmanouilidis, J., Janning, J., Ochmann C.; Thinking Enlarged : The accession countries and the future of European Union, Villa Faber Group on the Future of Europe (Bertelsman Foundation and Center for Applied Policy research) - Germany; 10/2001
- ³ Keuschnigg, Ch. a kol: Enlargement of the European Union: costs and benefits for present Member States, DG Budget of the European Commission, Brussels, 12/2001
- ⁴ Henderson, K; Euro-scepticism or Euro-phobia: Opposition Attitudes to the EU in the Slovak Republic; University of Cambridge, SEI Sussex - United Kingdom; 09/2001
- ⁵ Deutsche Bank Research Unit : EU enlargement monitor n°6, 12/2001, Berlin, Germany
- ⁶ Gordon, Claire, Hughes, Jim and Sasse, Gwendolyn : The regional deficit in eastward enlargement of the European Union: top down policies and bottom up reactions, OneEurope, United Kingdom, 08/2001
- ⁷ Breuss, Fritz : Macroeconomic Effects of EU Enlargement for Old and New Members, Preparatory Project of Österreichisches Institut für Wirtschaftsforschung (WIFO), Wien, Austria, 2001
- ⁸ Task Force Enlargement, Statistical annex on enlargement of the EU, European Parliament, 07/2001, Strassbourg
- ⁹ Eurostat news release, 6-2003, Január, 2003